

คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา” TOURISM GUIDEBOOK “STICKY RICE’ S KITCHEN OF ESAN IN LANNA

อารยา รวมสำราญ
araya ruamsamran
joxyz_9009@hotmail.com and joxyz9009@gmail.com

สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้รับผิดชอบบทความ โทรศัพท์ 08-4961-3370 อีเมล: joxyz_9009@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายคือ 1) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) เพื่อจัดทำต้นแบบ คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต และ 3) เพื่อให้ได้ซึ่งองค์ความรู้ใหม่สำหรับชุมชน และสถานศึกษาที่สามารถนำองค์ความรู้ไปสำหรับใช้บูรณาการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยและประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือการประชุมแบบกระบวนการกลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้สิ่งที่ชุมชนต้องการนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อนำมาสรุปแนวทางการออกแบบคู่มือท่องเที่ยว รวมถึงมีการผลักดันให้มีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในชุมชนและได้นำคู่มือดังกล่าวไปทดลองใช้ ผลวิจัยปรากฏว่าหลังจากโครงการวิจัยแล้วเสร็จ ประชาชนได้ให้ความสำคัญกับชุมชนมากขึ้น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชน อันเป็นประโยชน์กับชุมชนและสถานศึกษา ที่ได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวไปบูรณาการเรียนการสอนได้ และหลังจากมีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นโดยใช้คู่มือท่องเที่ยว ผลปรากฏว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อคู่มือท่องเที่ยว ด้านการออกแบบจัดวางรูปภาพประกอบคู่มือแนะนำท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.30, S.D =0.42) ด้านข้อมูลในคู่มือสำหรับแนะนำการท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.15, S.D =0.23) ด้านขนาด ความชัดเจนของภาพ และแผนที่ มีความพึงพอใจในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.24, S.D =0.15) ด้านความประทับใจคู่มือประกอบกับสถานที่ท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{x} =4.40, S.D =0.05) และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมที่ระดับ 4.27 อยู่ในเกณฑ์ดี

คำสำคัญ: ข้าวเหนียว ชาวอีสานในล้านนา คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to 1) promote local community participation; 2) prepare a tourism guidebook, “Sticky Rice Kitchen of Isan in Lanna”, with the development guidelines for promoting tourism in the study area in the near future; and 3) bring about body of knowledge provided to the locals and educational institutes. Research tools and samples consisted of participatory meetings with heads of communities to collect data needed for supporting ecotourism in form of a tourism guidebook, which had been tried out beforehand. It was found that after the research project was done, people have been paying more attention to the community by participating in activities via community-based tourism and, moreover, cooperating in spreading bodies of knowledge, which are helpful to the locals and educational institutes. In addition, the guidebooks which were provided can stimulate tourism, with conservation to raise awareness. It was found that the satisfactory level towards the design and layout was rated as good (\bar{x} =4.30, S.D =0.42), and so was the information (\bar{x} =4.15, S.D =0.23). The satisfactory level towards the size, clarity, and maps was also good (\bar{x} =4.24, S.D

=0.15), like that of impression towards attractions (\bar{x} =4.40, S.D =0.05). In short, the overall satisfactory level was 4.27, which was considered good (\bar{x} =4.40, S.D =0.05).

Keywords: Sticky rice; Isan people in Lanna; tourism guidebook

1. บทนำ

บ้านปางมดแดง ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นหมู่บ้านของคนไทยอีสานในล้านนา กล่าวคือเป็นคนอีสาน ที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในหลายจังหวัด เช่น นครพนม สกลนคร ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม ฯลฯ รวมตัวกันก่อตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้าน มานานเกือบครึ่งศตวรรษ ประชากรส่วนใหญ่ยังยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ดั้งเดิมของคนอีสาน ประชากรในหมู่บ้านยึดอาชีพการทำไร่ ทำนา ส่งผลให้มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจ ร่วมปรึกษาและรับฟังการชี้แจงจากชุมชน ทำให้ทราบถึงปัญหาดังกล่าว รวมไปถึง ปัญหาทางการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมกับชุมชนน้อย อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามประเพณีที่ถูกต้อง และขาดการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป รวมไปถึงประชาชนส่วนใหญ่สนใจตามสมัยนิยม จึงขาดการเอาใจใส่ต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ขาดการอนุรักษ์และสืบสานต่อคนรุ่นหลัง

ทางผู้วิจัยได้ทำการประชุมหารือกับผู้นำชุมชนและศึกษาเอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปแนวทางการแก้ปัญหาด้านขาดการส่งเสริมกิจกรรมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ปัญหาการขาดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัญหาในด้านเศรษฐกิจ โดยมีแนวทางการแก้ปัญหาคือการผลักดันให้มีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ เพื่อแก้ปัญหาข้างต้น เนื่องจากชุมชนหมู่บ้านปางมดแดงมีความน่าสนใจด้านศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสานที่มีแบบฉบับเฉพาะตัวหรือที่เรียกว่ามีความเป็น “อีสานในล้านนา” ซึ่งถ่ายทอดออกมาได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งหากหิวยกประเด็นนี้ขึ้นมาต่อยอดให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) อาจจะสามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้ ตามที่ Elizabeth Boo [1] ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อ การอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษและ สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม” และสอดคล้องกับ The Ecotourism Society [2] ที่ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น” อีกทั้งยังสอดคล้องกับ เสรี เวชบุษกร [3] ที่ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ใน ท้องถิ่นด้วย” ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้แบบยั่งยืนรวมไปถึงส่งผลในแง่ของประโยชน์อันอาจจะแก้ปัญหาอื่น ๆ ร่วมด้วยได้ไม่มากนัก

ทางผู้วิจัยได้มีการจัดประชุมกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นบุคคลที่มีอิทธิพล และเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือในการเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้กลุ่มปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ [4] ซึ่งหลังจากการประชุมกับกลุ่ม ทางผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปผลการประชุมร่วมกับทางชุมชนเพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ผ่านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเสนอให้มีการจัดทำคู่มือขึ้นมาในรูปแบบของแผ่นพับที่มี แผนที่ แสดงสถานที่ พร้อมข้อมูลเนื้อหาเบื้องต้น ในการท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา” โดยทางชุมชนจะต้องมีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้นในชุมชน ผ่านทางเทศกาลการท่องเที่ยวประจำหมู่บ้าน ในช่วงของประเพณีบุญต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยว จะสามารถเข้าชมและเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านประเพณี วัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ผ่านประสบการณ์จริง จากประสาทสัมผัสทางกายภาพ อีกทั้งยังผลักดันให้ชุมชนมีการก่อตั้งกลุ่มเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ สามารถเรียนรู้และทดลองปฏิบัติจริงได้ โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองนำนักศึกษาไปเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มและบูรณาการวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างสรรค์ต่อยอดผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และสามารถสร้างอาชีพให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง และด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังว่า การสร้างคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา” กรณีศึกษาบ้านปางมดแดง ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จะสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.2 เพื่อจัดทำต้นแบบ คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในลำนานา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต
- 2.3 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับชุมชนและสถานศึกษาที่สามารถนำองค์ความรู้ไปสำหรับการเรียนการสอน

3. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ได้มีขอบเขตของการวิจัย โดยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 การส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำวิจัยในครั้งนี้ได้มีการจัดทำกิจกรรม เพื่อมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนหลากหลายกิจกรรม โดยมี ประชากรและกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านปางมดแดง ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จังหวัดพะเยา

3.2 การจัดทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในลำนานา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้ทำการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยมีประชากรและกลุ่มเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวใน อ. เชียงคำ จ. พะเยา จำนวน 300 คน จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทีมผู้วิจัยพบเจอในช่วงลงพื้นที่ โดยมีพื้นที่ในการวิจัยคือ สถานที่ท่องเที่ยวใน อ. เชียงคำ จังหวัดพะเยา เก็บข้อมูล เดือน มิถุนายน-กรกฎาคม 2558 โดยวิธีการสุ่ม [5] รวมไปถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือท่องเที่ยว จากการทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวจากต้นแบบคู่มือท่องเที่ยว ในเทศกาลบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านปางมดแดง ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จ.พะเยา จำนวน 100 คน จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทีมผู้วิจัยพบเจอในช่วงลงพื้นที่ในเทศกาลบุญบั้งไฟของชุมชน เก็บข้อมูลเดือน พฤษภาคม 2559 โดยวิธีการสุ่ม

3.3 การสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับชุมชนและสถานศึกษาที่สามารถนำองค์ความรู้ไปสำหรับการเรียนการสอน เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจัดกิจกรรมกลุ่ม มีประชากรและกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวของ อ.เชียงคำ จ.พะเยา หน่วยงานราชการ ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชุมชนบ้านปางมดแดง และชาวบ้านในชุมชนบ้านปางมดแดง เพื่อสรุปเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวจากชุมชน องค์ความรู้ของชุมชน พื้นที่ในการวิจัยคือ หมู่บ้านปางมดแดง ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จังหวัดพะเยา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ได้มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีการจัดประชุมหารือถึงปัญหาของชุมชน เพื่อการวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกับชาวบ้าน โดยที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชน ชาวบ้านปางมดแดง โดยใช้วิธีการประชุมแบบกระบวนการกลุ่ม ที่หมู่บ้านปางมดแดง ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จ.พะเยา จนเกิดข้อสรุปนำมาซึ่งแนวทางการจัดทำโครงการวิจัยขึ้นนี้ ซึ่งจากการศึกษารูปแบบของนโยบายและแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พ.ศ. 2539- 2540 [6] จึงได้จัดประชุมแบบกระบวนการกลุ่ม และ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน [7] มีการลงพื้นที่จัดกิจกรรมเป็นระยะๆ เพื่อทำการสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน และมีการจัดกิจกรรมเพื่อทำการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตให้ชาวบ้านและ ชุมชนข้างเคียงในพื้นที่ของหมู่บ้านปางมดแดง ได้เป็นที่รู้จัก ในฐานะของแหล่งการท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในลำนานา”

รูปที่ 1 ภาพแสดงการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อทำการประชุมรวบรวมข้อมูลและหารือแบบกระบวนการกลุ่มและประชาสัมพันธ์โครงการ

4.2 การจัดทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต จากการศึกษาเรื่องของการออกแบบ[8] [9] ร่วมกับการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการสำรวจสถานที่ท่องเที่ยวสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว สำรวจองค์ความรู้ต่างๆในชุมชน เพื่อนำมาสรุปแนวทางในการออกแบบจัดทำต้นแบบคู่มือ หลังจากได้ผลสำรวจจากนักท่องเที่ยว รวมไปถึงแนวทางการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในเบื้องต้น และนำข้อมูลดังกล่าวมาประชุมหาข้อสรุปร่วมกับชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตระหว่างจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนในเทศกาลบุญบั้งไฟ ผู้วิจัยมีการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือท่องเที่ยวเพื่อหาข้อสรุปผลการดำเนินการอีกครั้ง

4.3 การสร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับชุมชนและสถานศึกษาที่สามารถนำองค์ความรู้ไปสำหรับใช้บูรณาการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชนบ้านปางมดแดง เพื่อหาองค์ความรู้ของชุมชนในด้านต่างๆ และนำมาสรุปเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาสำหรับผู้สนใจ ผ่านรูปแบบของ รูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ ต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยวฯ สารคดีประกอบ คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยวฯ เส้นทางท่องเที่ยว รวมไปถึงการนำนักศึกษาในรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มาร่วมเรียนรู้บูรณาการองค์ความรู้ในด้านภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นแบบโบราณ และต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ให้กับชุมชน

รูปที่ 2 ภาพแสดงตัวอย่างการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อทำการสำรวจด้านองค์ความรู้ของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่มีประสิทธิภาพทางผู้วิจัยได้มีหลักการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

5.1 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการออกแบบ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อให้คำปรึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ จะต้องเป็นผู้สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ที่เกี่ยวเนื่องด้านการออกแบบเรขศิลป์ (Graphic Design) มีประสบการณ์ทางด้านการออกแบบเรขศิลป์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานวิจัยเกี่ยวข้องกับด้านการออกแบบเรขศิลป์ (Graphic Design) ที่ถูกตีพิมพ์ในวารสารที่ได้รับการยอมรับ ดังนั้นการกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในข้างต้น จะทำให้ผู้ทำวิจัยได้การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีคุณภาพ และเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้งาน

5.2 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านชุมชน ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดกิจกรรม Focus Group ผู้นำชุมชน ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคำ โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้มีความรู้และอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านปางมดแดง หรือเป็นชาวอำเภอเชียงคำ โดยกำเนิด เป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นกลุ่มชุมชนที่ประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับ และสามารถรวมกลุ่มชุมชน หรือให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมภายในชุมชน ดังนั้น การกำหนดกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ในข้างต้น จะทำให้การวิจัยได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้งาน

6. ผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้ผลการวิจัย โดยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

6.1 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการวิจัยได้มีการจัดกิจกรรมการประชุมแบบกระบวนการกลุ่มเป็นระยะ ๆ ตลอดโครงการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านข้อเสนอแนะในการประชุม การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับชาวบ้านในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน โดยการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดโครงการนั้น ได้ทำให้เกิดการตื่นตัวและความสนใจของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวในชุมชนที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจากความสนใจดังกล่าว ส่งผลทำให้เกิดความร่วมมืออันดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ง่ายต่อการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ของชุมชน แนวคิดของคนในชุมชนที่มีร่วมกัน รวมไปถึงโครงสร้างเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของหมู่บ้านปางมดแดง ซึ่งจากการประชุมได้ข้อสรุปเส้นทางของการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน ประกอบไปด้วย 3 เส้นทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ 1. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน 2. เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นแบบโบราณ 3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประเพณีและเทศกาล โดยข้อมูลเหล่านี้ จะส่งผลไปถึงทิศทางการออกแบบคู่มือการท่องเที่ยว ซึ่งทางผู้วิจัยได้ทำการตกลงร่วมกันกับชุมชนให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและทดลองการใช้ ต้นแบบคู่มือท่องเที่ยว ในช่วงของประเพณีบุญเดือนหก หรือ บุญบั้งไฟของทางชุมชน อันเป็นกิจกรรมที่ทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือและมีมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างดีเยี่ยม

รูปที่ 3 ภาพแสดงการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวจากต้นแบบคู่มือท่องเที่ยว เทศกาลบุญบั้งไฟของชุมชน

6.2 การจัดทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต จากการศึกษาเรื่องของการออกแบบ รวมถึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ จึงทำให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายคือ นักท่องเที่ยว “ครัวอีสานของชาวอีสานในล้านนาฯ” ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี ไปจนกระทั่งถึงอายุระหว่าง 20-30 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษาหรือวัยทำงานตอนต้น ที่ใช้เวลาในวันหยุดพักผ่อนหรือช่วงปิดเทอมท่องเที่ยวในเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้ตนเอง ทำให้ได้ข้อสรุปแนวความคิดในการออกแบบ Concept: FUN / FOOD / FESTIVAL

Concept ในการออกแบบจะเน้นในเรื่องของความสุขในการท่องเที่ยว อาหาร และเทศกาล ควบคู่กัน เนื่องจากชุมชนบ้านปางมดแดงมีเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลายและต้องการชูประเด็นในเรื่องของอาหารและเทศกาลเป็นสำคัญ จึงตั้งจุดเด่นนี้ มาเป็นแนวคิดในการออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้สึกถึงความสนุก เน้นที่จะออกแบบให้มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นถึงความเป็นอีสานที่มีความร่วมสมัย ดูเป็นมิตร เข้ากับวัยรุ่นได้ดี และรู้สึกถึงความเป็นธรรมชาติไปในตัว โดยมีข้อมูลเน้นหนักไปทางแผนที่ที่จะแสดงตำแหน่งสถานที่ท่องเที่ยวชัดเจน โดยใช้ภาพลายเส้นหรือภาพวาดสีน้ำมากกว่าตัวอักษร เพื่อให้เหมาะสมกับการอ่านได้สบายตา

ต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” จากการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ได้มีการจัดทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” จำนวน 100 ฉบับ เพื่อเป็นต้นแบบในการรวบรวมองค์ความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวของชุมชน โดยย่อ ที่มีขนาดกะทัดรัด สะดวก ในการพกพา และแจกจ่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเกี่ยวกับชุมชนได้โดยง่าย โดยในการนี้ จะทำการทดลองใช้ต้นแบบคู่มือท่องเที่ยว ในช่วงของประเพณีบุญเดือนหก หรือ บุญบั้งไฟของทางชุมชน และทำการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือนักท่องเที่ยว เพื่อเก็บเป็นค่าสถิติใช้ในการสรุปโครงการให้กับทาง

รูปที่ 4 ภาพตัวอย่างคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา” (ด้านหน้า)

รูปที่ 6 รูปตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากครัวข้าวเหนียวจากการบูรณาการกับรายวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์

6.3.3 สารคดีประกอบ คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” จากการจัดทำวิจัยในครั้งนี้ได้มีการจัดทำต้นแบบสารคดีแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในล้านนา” เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ให้รู้จักในวงกว้าง ผ่านช่องทางของระบบออนไลน์โดยใช้คำค้นหาในเว็บไซต์ www.youtube.com ด้วยคำค้นว่า “ท่องเที่ยวครัวข้าวเหนียว ชาวอีสานในล้านนา บ้านปางมดแดง อ.เชียงคำ จ.พะเยา”

รูปที่ 7 รูปตัวอย่างสารคดีประกอบ คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา”

6.4 ผลการวิจัยด้านการทดลองใช้ต้นแบบคู่มือท่องเที่ยว หลังจากการทดลองทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในล้านนา” กรณีศึกษาบ้านปางมดแดง ตำบลอ่าทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ได้มีการเก็บค่าสถิติจากการทดลองใช้ต้นแบบคู่มือท่องเที่ยวจากกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน ได้ผลดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเรื่องความเหมาะสมในด้านแหล่งท่องเที่ยว จากผลค่าสถิติแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปางมดแดง ทำให้ได้ทราบถึงพฤติกรรมในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะรู้สึกพึงพอใจในเรื่องของ วิถีชีวิต อาหารการกิน การได้มีส่วนร่วมในเทศกาลของชุมชนมากที่สุด และระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ดี-ดีมาก ในส่วนของการเที่ยวชมผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น ร้านค้าขายของที่ระลึก ได้ขอเสนอแนะให้ปรับปรุงในเรื่องของความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่น่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มากพอ รวมถึงอาคารสถานที่ของพิพิธภัณฑ์รวบรวมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังไม่ค่อยมีความพร้อม ควรปรับปรุง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจในรูปแบบของคู่มือท่องเที่ยว จากการเก็บข้อมูลค่าสถิติจากแบบสอบถามโดยใช้การสุ่มเก็บค่าสถิติจากนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่หมู่บ้านปางมดแดง จำนวน 100 คน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือท่องเที่ยว (n=100)

ความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือ	ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ (\bar{x})	ค่าแสดงส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D)	ระดับ
1.ด้านการจัดวางรูปภาพประกอบคู่มือแนะนำท่องเที่ยว	4.30	0.42	มาก
2.ด้านข้อมูลในคู่มือสำหรับแนะนำการท่องเที่ยว	4.15	0.23	มาก
3.ด้านขนาดและความชัดเจนของภาพและแผนที่	4.24	0.15	มาก
4.ด้านความประทับใจคู่มือประกอบกับสถานที่ท่องเที่ยว	4.40	0.05	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.27	0.21	มาก

จากตารางค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อคู่มือท่องเที่ยวเท่ากับ ($\bar{x}=4.27$) อยู่ในเกณฑ์ดี หากแต่ได้รับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเนื้อหาของชุมชน รวมถึงข้อมูลการติดต่อ หรือศูนย์ให้ข้อมูลประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว

7. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการสรุปและอภิปรายผลการวิจัย โดยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

7.1 ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการจัดทำโครงการวิจัย เรื่อง คู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในลำนนา” กรณีศึกษาบ้านปางมดแดง ตำบลอ่างทอง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานจัดทำโครงการวิจัย ทางกลุ่มผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากชุมชนบ้านปางมดแดง องค์การบริหารส่วนตำบล ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จ.พะเยา รวมไปถึงชุมชนโดยรอบพื้นที่การวิจัยเป็นอย่างดี ด้วยความร่วมมือกันของชุมชน ส่งเสริมให้มีการผลักดันโครงการเกิดขึ้นได้จริง รวมไปถึงการสนับสนุนจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้ความร่วมมือการเสนอความคิดเห็นในส่วนของภาคประชาชนชาวบ้านในชุมชน การมีส่วนร่วมในการประชุมแบบกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) การจัดกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องจักสาน การให้ความร่วมมือของชาวบ้าน ในช่วงเทศกาลบุญบั้งไฟเพื่อทดลองใช้คู่มือท่องเที่ยว นำมาให้เกิดความสำเร็จของโครงการ อันถือได้ว่ามาจากความร่วมมือ การทำความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างคนในชุมชนและกลุ่มผู้วิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแท้จริง และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนถึงผลตอบรับตามวัตถุประสงค์ของโครงการทำให้ได้ทราบว่า หลังจากการจัดทำโครงการวิจัยขึ้นนี้ ชาวบ้านในชุมชนบางกลุ่มที่เดิมทีอาจจะไม่ให้ความร่วมมือกับชุมชนเท่าใดนัก หลังจากเกิดโครงการวิจัยขึ้นนี้ ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวก็ได้เกิดการตื่นตัวให้ความร่วมมือ และอยากมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ในท้องถิ่น เนื่องจากเห็นคณะผู้วิจัย กลุ่มนักท่องเที่ยว รวมถึงผู้ที่สนใจ ได้หลงใหลเข้ามาในพื้นที่ซึ่งเกิดการตื่นตัวและพูดคุยกันในวงกว้างของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากทุนทางวัฒนธรรมเมืองนครชุม จ.กำแพงเพชร [10] ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้

7.2 การจัดทำต้นแบบคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียวของชาวอีสานในลำนนา” และนำเสนอทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Green Tourism) ให้กับคนในชุมชนได้ในอนาคต จากการจัดกิจกรรมการประชุมแบบกระบวนการกลุ่ม เพื่อหารือถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความร่วมมือในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยว การเสนอแนะถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ควรที่จะเกิดขึ้นในชุมชนร่วมกับ ผู้นำชุมชน และสร้างความเข้าใจทางด้านกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจากทุนวัฒนธรรมของกระทรวงวัฒนธรรม[11] โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากชุมชนบ้านปางมดแดง และองค์การบริหารส่วนตำบล ต.อ่างทอง อ.เชียงคำ จ.พะเยา และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนถึงผลตอบรับตามวัตถุประสงค์ของโครงการทำให้ได้ทราบทิศทางของโครงการในอนาคต เนื่องจากทางชุมชน ได้เล็งเห็นว่าโครงการวิจัยขึ้นนี้เป็นประโยชน์และ มีความเป็นไปได้สูง เพราะ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในบ้านปางมดแดง มีอยู่จริงและมีปริมาณมาก หากมีการพัฒนาที่ดี จะนำมาซึ่งรายได้ให้กับชุมชน และจากผลตอบรับอันดีของการท่องเที่ยวที่ทางชุมชนจัดขึ้นสืบเนื่องจากงานวิจัยทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญ และนำเสนอเป็นนโยบายของ อบต.อ่างทอง ที่จะเร่งพัฒนาให้บ้านปางมดแดงเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวของเชียงคำในอนาคต โดยมีจุดเด่นเรื่องความเป็น อีสานในลำนนาเป็นหลัก ในปัจจุบันทางอบต.อ่างทอง ได้มีแนวคิดจัดทำเส้นทางริมแม่น้ำอิงตลอดเส้นทางหลายกิโลเมตร เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้

7.3 สร้างองค์ความรู้ใหม่สำหรับชุมชนและสถานศึกษาที่สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้บูรณาการการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้ทราบถึงองค์ความรู้จากปราชญ์ชุมชน และทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือก่อตั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้ของ

ชุมชนโดยมีปราชญ์ชาวบ้านกระจายอยู่ตามจุดต่างๆทั่วชุมชน หลังจากที่ได้ทดลองนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ ของสาขาศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยพะเยา โดยนำนักศึกษาไปศึกษาเรื่องภูมิปัญญาการจักสานจากปราชญ์ชุมชน หลังจากนั้นก็นำลวดลายต่างๆที่ได้เรียนรู้จากชุมชน มาต่อยอดออกแบบผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบการจักสานในลวดลายเฉพาะตามแบบของชุมชน หากแต่มีรูปร่างรูปทรงแบบใหม่ เพื่อเพิ่มมูลค่าและต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ในอนาคต สอดคล้องกับ การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หมู่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่ [12] ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่และการบูรณาการสำหรับชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้

8. ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยเรื่องคู่มือแนะนำเชิงท่องเที่ยว “ครัวข้าวเหนียว ของชาวอีสานในลำนานา” มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับองค์ความรู้ของชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของผลิตภัณฑ์ชุมชน ก่อนนำกลุ่มนักศึกษาเข้ามาทดลองบูรณาการกับรายวิชา เพราะหากเกิดการเชี่ยวชาญก่อนนำมาบูรณาการแล้ว อาจจะสามารถลดขั้นตอนในการทำวิจัยช่วงทดลองบูรณาการองค์ความรู้ของชุมชนได้ หากนาระยะเวลาในขั้นตอนดังกล่าว มาใช้ในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าและต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ในอนาคตมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากต้นทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ในหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น ให้นอกเหนือจากประเด็นของ ครัวข้าวเหนียว เนื่องจากความน่าสนใจของความเป็นชุมชนบ้านปางมดแดง ในบริบทความเป็น ชาวอีสานในลำนานา ยังมีอีกหลากหลายมิติ เช่น วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องผีและบรรพบุรุษ วัฒนธรรมเรื่องฮีต12 คอง14 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] Elizabeth Boo. 1991. **Meaning of Ecotourism** . (Culture Online) , Retrieved August 22, 2015 from www.msu.ac.th
- [2] The Ecotourism Society. 1991. **Meaning of Ecotourism** . (Culture Online) , Retrieved August 22, 2015 from www.msu.ac.th
- [3] Seri Wechbussakorn. 2538. **Recreation and Interpretation**. The Office of National Park, the Department of National Park, Wildlife, and Plant Conservation. (Culture Online), Retrieved August 22, 2015 from www.dnp.go.th/npo/html
- [4] Preyaporn Wounganutaroat. N.2003. **Academic Management**. Bangkok : Pimdee.
- [5] Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.G. 2009. Statistical Power Analyses Using G*Power 3.1: Test for Correlation and Regression Analyses. **Behavior Research Methods**, 41, p.1149-1160
- [6] The Tourism Authority of Thailand. 2539. **Policy and Development Guidelines for Ecotourism, B.E. 2539- 2540** . Bangkok : Policy and Planning Division.
- [7] The Tourism Authority of Thailand. 2548. **Agricultural Tourist Attractions**. Bangkok : The Tourism Authority of Thailand.
- [8] Thipsuda Phatumanont. 2554. **Composition and Space in Basic Design**. CU Print, Bangkok : Chulalongkorn University.
- [9] Chanthana Thongprayoon. 2537. **Design and Layout for Publication**. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- [10] Chaturong Louhapensang, et al.2560. Development product design based on concept of creative economy from cultural capital of Nakhon chum district, Kamphaeng Phet province. **Journal of Industrial Education**, 16(2), p.75-83
- [11] Central information cultural. 2556. **9 Cultural heritage and way of life 8 Thailand**. (Cultural Online). Retrived June 13, 2558 from:<http://www.thaiculture.in.th/index>
- [12] Buraparat Nanchai, et al.2558. Study and Development products from local wisdom of Baan Tawal village, Chiangmai. **Journal of Industrial Education**,14(1), p.116-120